

Még nincs vége a recessziónak

A Mezőgazdasági Szövetkezők és Termelők Országos Szövetsége december 5-i közgyűlésén a magyar agrárágazat helyzetét vizsgálta. Erre az alkalomra készült egy makrogazdasági elemzés, amelynek alapján a közgyűlés állásfoglalásban fogalmazta meg azokat a pontokat, amelyeket fontosnak tart a válság helyzetből való kilábaláshoz.

A gazdasági válság 2008-tól 2010-ig tartó első szakaszában a fejlett államok – a visszaesés hatásainak tompítása végett – a bankok feltökésítésével párhuzamosan állami kereslet-élénkítő intézkedéseket alkalmaztak. Ezek átmenetileg ugyan stabilizálták a gazdaságot, ugyanakkor pénzügyi feszültségeket, növekvő államadósságot és romló költségvetési pozíciókat hagytak maguk után. Egyes feltörekvő, valamint régióknbeli országok is próbálkoztak az állami költségekkel alapoló gazdaságélénkítéssel, azonban ezek a kezdeményezések kivétel nélkül kudarcba fulladtak. Az államháztartási hiányok és közvetlenül az államadósságok a gazdasági növekedés beindulása nélkül ugrottak meg. Mára világossá vált, hogy továbbra is egy ciklusokon áthúzódó, növekedéssel és visszaesésekkel tarkított, instabil időszaknak nézünk elébe.

Hazánk leszakadóban

A recesszióba hajló országok gazdaságösztönzésre és stabilizációra szánt forrásai elfogytak. A deficit- és államadósság-csökkentő lépések végrehajtásában egyre kevésbé partner az európai lakosság. A válság elhúzódásával a munkanélküliség magas szinten állandósult a kontinensen, és 2012 végére ismét a recesszió veszélyével néz szembe az Európai Unió.

A bizonytalan nemzetközi környezet Magyarországra is kedvezőtlen hatással van. A 2010-ben hivatalba lépett kor-

mány gazdaságpolitikai intézkedései, az erőteljes kormányzati kommunikációval ellentétben, nem állították növekvő pályára a magyar gazdaságot és a befektetők bizalmát sem nyerték el. A nemzetközi hitelminősítők megvonták Magyarországtól a befektetési ajánlású adóbsorolást. Az elhibázott gazdaságpolitikai lépések – amelyek közül kiemelkedik az egykulcsos adórendszer bevezetése – a mai napig állandó kiigazításokat tesznek szükségessé. A kiigazítások ugyanakkor nem a strukturális reformok következtetés véghezvitelét, hanem kapkodva bevezetett adóemeléseket, új adónemek bevezetését, illetve költségvetési zárolásokat jelentenek.

A csődök kockázatát jelző CDS-felár 2010. januárjában még 250 bázispont környékén mozgott, de 2012. januárjára 740 bázisponton tetőzött, túlszárnyalva a 2009 eleji csúcsot. Az államkötvényhozamok megugrottak, és tartósan magasak maradtak. A 2010 novemberében még 5,25 százalékos alapkamatot a jegybank 2011 végére három lépésben 7-re emelte, majd 2012 második felére 6,5 százalékra csökkentette.

Hazánk a térség többi országától leszakadt, gazdasági teljesítményünk a legrosszabb a régióban. A növekedés húzóereje továbbra is az elsősorban Németországba irányuló export. A belső kereslet és beruházás a kormányzati intézkedések következtében nem tudott érdemben hozzájárulni a GDP emelkedéséhez az

elmúlt években. A fogyasztás a válság begyűrűzését követő jelentős csökkenés után stagnál, a beruházások szintje azonban még mindig csökken. A beruházásokat, a munkahelyteremtést és a vállalkozások pénzügyi helyzetének rendezését továbbra is jelentősen hátráltatja a gyenge hitelezés.

Nő az élelmiszerkereslet

Az alacsony gazdasági növekedés mellett az árszínvonal gyorsulva emelkedik. Az inflációt az összességében növekvő összegű adók és a nyersanyagok, ezen belül elsősorban az élelmiszer és a kőolaj drágulása gerjeszti, amelynek eredményeként 5 százalék feletti az áremelkedés 2012-ben.

A megváltozott gazdasági környezet, a piacokat uraló bizonytalanság felszínre hozta a hazánkat jellemző szerkezeti problémákat. Az árutermelő mezőgazdaság ugyanakkor – a makrofolyamatait illetően – élesen elválasztható a nemzetgazdaság többi ágától.

A feltörekvő országok, elsősorban Kína és India élelmiszerfogyasztás-bővülésének köszönhetően a világ élelmiszerkereslete nő, ami együtt jár a mezőgazdasági termékek árának emelkedésével. Az árakat a mezőgazdasági termékek növekvő ipari és energiacélú felhasználása, illetve a nyersanyagok iránt erősödő befektetői spekulációs kereslet is felhajtja. A termelői árakkal párhuzamosan azonban a mezőgazdasági ráfordítások árai is emelkednek. A spekuláció erősödésével megnőtt az áringadozás mértéke – mind az input, mind az output oldalán – nagymértékben megnehezítve a termeléssel és a működéssel összefüggő döntések meghozatalát, súlyosan veszélyeztetve a jövedelmezőség alakulását.

A felsoroltak ellenére 2011 még jó év volt a mezőgazdaságban. A korábbi éveket meg-

haladó termésmennyiség viszonylag magas növénytermesztési árakkal párosult, és az állattenyésztés is fellélegeztetett kissé. A vágóállatok és a tejtermelői ára is emelkedett 2011-ben, ami növelte a jövedelmet. A mezőgazdaság GDP-termelése az előző évhez viszonyítva 27,2 százalékkal nőtt. Ennek köszönhető, hogy az ország tavaly nem fordult recesszióba, s hogy a bruttó hazai termék 1,7 százalékkal nőtt.

Nehéz évet zárunk

Az idei már nem lesz ilyen sikeres év. A világszerte pusztító aszály okozta termésnövekedés az árak drasztikus emelkedéséhez vezet. A kisebb termést a növénytermesztésben részben kompenzálják a magasabb árak, ugyanakkor az állattenyésztés ismét nehéz helyzetbe került. Az állattenyésztés jövedelmezőségének alacsonyabb szintje miatt tovább nő a szakadék a növénytermesztés és az állattenyésztés között, és ez az állattenyésztés további visszaesésének irányába hat.

A leépülést ugyan tompítja, hogy az árutermelő mezőgazdaságban jelentős az átfedés a növénytermesztő és az állattenyésztő kör között, illetve hogy az uniós támogatásoknak köszönhetően jelentős modernizációt hajtottak végre az ágazat szereplői. Az ezáltal szerzett versenyelőnyre azonban számos kormányzati intézkedés, köztük az új földtörvény

Érdemi hozzájárulás a költségvetéshez

(Részlet az állásfoglalásból)

A kormány jelentős adóteher-csökkentést ígért, ezzel szemben a legálisan működő agrárvállalkozásoknál érezhetően növekedett az átlagos adóterhelés. A közgyűlés felhívja a figyelmet arra, hogy a mezőgazdaság által fizetett direkt és indirekt adók, valamint a díjak évek óta növekednek, az úgynevezett kisadók pedig a beígért megszüntetésük helyett túlburjánzanak. Emelkedtek az adók, a járulékok és a díjfizetési kötelezettségek. A közgyűlés tiltakozik az ellen, hogy az elmúlt időszakban a kormány – ígéretével ellentétben – folyamatosan különféle újabb díjakkal, kisadókkal (pl. élelmiszer-felügyeleti díj, kamarai tagdíj, tranzakciós illeték) terheli a legális vállalkozásokat. Ezek a tehernövekedések, illetve a velük járó többletadminisztráció elfogadhatatlan mértékben növelik a legális vállalkozások terheit.

A közgyűlés megállapítja, hogy az adó- és díjtípusú terhek folyamatos emelkedése mellett tágul a szakadék az adófizető és az adót nem fizető mezőgazdasági szektor között. Míg a társas szektor legálisan foglalkoztat és jelentős (csaknem 100 milliárd forint) adóbefizetést teljesít a helyi önkormányzatok és a központi költségvetés felé, az egyéni vállalkozások és őstermelők által eszközölt (15 milliárd forint) befizetések évek óta nem emelkednek.

A közgyűlés felhívja a figyelmet arra, hogy az élelmiszerek áremelkedése a magas infláció egyik okozója, melyben nem kis szerepet játszik az irreálisan magas élelmiszer áfa kulcs. Ez pedig ösztönzi a feketegazdaságot, amelynek aránya az élelmiszeriparban és kereskedelemben, illetve a mezőgazdaságban eléri a 30 százalékot. Ezért nemzetgazdasági érdek az élelmiszerek áfájának általános csökkentése.

A közgyűlés megállapítja, hogy a feketegazdaság elleni küzdelemben nem hatékony eszköz a fordított áfa. Csak egy szűk szegmensben hat, ugyanakkor drasztikusan rontja a legálisan értékesítő agrártermelők likviditását. A gabonaágazat szereplőinek likviditása is romlott a for-

dított áfa bevezetésével. A közgyűlés tiltakozik a fordított áfa sertéságazatra történő kiterjesztése ellen.

A közgyűlés tiltakozik az ellen, hogy az önkormányzatoknál tapasztalható forráskivonásokat a helyi adók egyre növekvő mértékű kivételével kompenzálják. Az árbevétel alapú helyi iparüzési adó sok vállalkozást hoz nehéz pénzügyi-jövedelmezőségi helyzetbe. Az állattenyésztés helyzetének kormány által elvárt javítása, az állomány növelése ellen hat, hogy a törvény a telekadó alanyává tette az állattartó telepeket, illetve az azokat kiszolgáló speciális rendeltetésű építményeket (pl. csűr, gabonaszín, kazalhely, mérlegház, silóter).

A közgyűlés tendenciózusnak tartja, hogy az elmúlt időszakban szinte kizárólag „de minimis” támogatásnak minősülő jogcímelek meghirdetésével próbálta meg kezelni az agrárkormányzat az ágazatban keletkező feszültségeket. A közgyűlés felhívja a figyelmet arra, hogy ez a gyakorlat tartathatatlant. A három év alatt adható 7500 eurós felső korlát miatt az így meghirdetett támogatások nem jelentenek valós segítséget.

A közgyűlés megállapítja, hogy a válság ellenére – köszönhetően az uniós támogatási rendszernek – az agrárium hitelezése biztosított. A Magyar Fejlesztési Bank támogatott fejlesztési hitelkonstrukcióinak kifizetésével párhuzamosan a hitelállományon belül a súlypont a rövid távú hitelekre helyeződött át. Tekintettel arra, hogy az EMVA programok lassan kifutnak, ugyanakkor az új programozási időszak fejlesztési forrásai csak évek múlva válnak elérhetővé, a közgyűlés javasolja, hogy a kormány az MFB-n keresztül indítson, de ne „de minimis”, hanem a termelők széles köre által elérhető agrárfejlesztési hitelkonstrukciót.

A közgyűlés megállapítja, hogy míg a Közös Agrárpolitika erősíti, addig a földtörvény tervezete jelentősen rontja az ágazat hitelhez jutási esélyeit, csökken a likviditás, és a középtávú finanszírozás ellehetetlenülésével veszélybe kerül az ágazat egészének teljesítménye.

tervezetének benyújtása is kedvezőtlen hatással van.

Az elmúlt évben 9022 mezőgazdasági vállalkozás volt társasági adóbevallásra kötelezve. Ennek alapján 2011 kiugró év volt a hazai mezőgazdaság számára. Elsősorban a magas növénytermesztési áraknak és az átlagos terméseredményeknek köszönhetően 18 százalékkal nőtt a mezőgazdasági társas szektor árbevétele 2010-hez képest. Ezzel párhuzamo-

san a ráfordítási oldalon is jelentős változás figyelhető meg. A költségek és ráfordítások mintegy 18 százalékkal emelkedtek, amin belül az anyagköltségek 20 százalékos emelkedése volt meghatározó.

Növekvő beruházások

Az adórendszer átalakítását célzó kormányzati intézkedések következtében – elsősorban az adójóváírás lehetőségének szűkítése miatt – az egy foglalkoz-

tatottá jutó bérköltség 7,4 százalékkal nőtt 2011-ben, ami hozzájárult ahhoz, hogy a társas vállalkozások átlagos állományi létszáma mintegy 3 ezer fővel 71 ezer főre csökkent. A beruházások 25 százalékkal nőttek az előző évhez képest, 108 milliárd forintra, aminek köszönhetően megfordult az évek óta tartó trend. Így a beruházások értéke 9 milliárd forinttal meghaladta az értékcsökkenés mértékét.

A mezőgazdaság adózás előtti eredménye a 2010. évi 47 milliárd forintról 132 milliárd forintra nőtt 2011-ben, ez 123 milliárdos adózott eredményt jelentett. Az eszközarányos nyereség 3,9, a sajáttőkearányos nyereség 10,6 százalékos volt, a vállalkozások 16 milliárd forintot fizettek ki osztalékként. Ez a saját tőkének mindössze 1,3 százaléka, ami, figyelembe véve, hogy a tulajdonosok a befektetett vagyontuk teszik kockára vállalkozásuk működtetésével, rendkívül alacsonynak tekinthető. Az osztalék adózott eredményhez viszonyított aránya 13 százalékos. Működésük során a vállalkozások az eredmény 130 százalékának megfelelő összeget – több tízezer család megélhetését biztosító – foglalkoztatásra, az eredmény csaknem 50 százalékaival megegyező összeget pedig a több százezer földtulajdonosnak jövedelmet biztosító földbérletre fordítják.

A társas vállalkozások adó, illetve adójellegű befizetései folyamatosan emelkednek. A 2008. évi 14,8 milliárd forintról 2011-ben 19,2 milliárd forintra nőtt a helyi önkormányzatoknak, illetve a központi költségvetésnek befizetett összeg. Ha ehhez hozzáadjuk a bérjárulékokra fordított kiadásokat, valamint a bérekhez kapcsolódó közteherfizetést, akkor látható, hogy a társas szektor közterhekhez való hozzájárulása három év alatt mintegy 10 milliárd forintra 90 milliárd forintra nőtt.

A kiugró 2011-es eredményeket nem lehet önmagukban szemlélni. A mezőgazdasági termelést, az időjárási viszonyokat és az árak – igaz, ehhez csak részben kapcsolódó – alakulását jellemző mind nagyobb ingadozás a termelőket tartalékolásra, a következő évek kockázataira való felkészülésre kényszeríti. Ha a 2011-es eredményeket figyelembe vesszük, nyilvánvaló, hogy a 2010-2012-es időszak ágazati eredménye sem fogja meghaladni egy átlagos időszakét.

H. GY.